

בדרכי קניית הטהרה; מעין "מפסידי הטהרה"

בפרק י"ז הרמח"ל עוסק בכמה דרכים לקניית הטהרה. ישנן כמה נקודות. הראשונה, שככל שמבינים את חסרונותיהם של התענוגות בעולם הזה, הצורך בחיפוש רווחים הולך ופוחת. הטהרה היא ניקיון מהאובססיה לחפש רווחים. כשאדם מבין שכל הרווחים הם זמניים וחולפים, נעשה לו קל לנקות אותם. הרב קוק מביא דוגמה קיצונית כדי לחדד מהי טהרה. היתה תקלה בכור אטומי ואחד העובדים זיהה את התקלה, והבין שאם הוא לא יפעל מהר, עלול להיות אסון זיהומי שיהרוג הרבה אנשים. הוא רץ מהר ותיקן את התקלה במהירות, הציל את חייהם של רבבות תושבים. אחרי כמה זמן, הזמין אותו ראש העיר ללשכה שלו, הוא אמר שהוא רוצה להודות לו על אלפי האנשים שהוא הציל ולכן העירייה נותנת לו מנוי שנתי לבריכה של העיר. האדם מקבל את זה ואומר "איזה יופי, היה שווה להציל את כולם בשביל זה".

כולנו לשמע הדבר הזה נרגיש שזה יותר ממביך: זה מה שיש לך להגיד? הצלת אלפי אנשים, וכל מה שיש לך להגיד זה שקיבלת מנוי?

כשאתה שם את הדברים ככה, הרבה יותר הגיוני להיות עם טהרת המחשבה. זה שימת הדברים בפרופורציה: יש פה משהו זמני, חולף, לעומת משהו נצחי.

ככל שההיגיון שלנו יותר מחודד, יותר יודע להניח על כף המאזניים את הערך הנצחי והעולמי, את ההשפעה האדירה של עשיית רצון ה', ולהעדיף אותו על פני רווח חומרי, קל יותר לאדם להיות בטהרה.

מעבר לתודעה הכללית הזו, נותן הרמח"ל כמה עצות בנושא הטהרה: טהרה במעשים הגופניים וטהרה במעשה העבודה. כך גם יש לנו שני צדדים של טהרה.

הטהרה הראשונה, היותר נמוכה, היא בעניינים הגופניים. היא יותר קלה להשגה, בעזרת היכולת להבחין בשקר.

מידת הטהרה קשורה מאוד למידת האמת, ככל שמידת האמת מתחזקת באדם נעשה לו קל יותר לזהות שקרים. יש הנאות שהן שקר, דמיוניות, כמו כבוד, או הנאות של רגש חיצוני. ככל שאדם מטהר את מחשבתו, מבין את השקרים של העולם הזה, יותר קל לו לנקות את המחשבות ממניעים נמוכים. ממילא, גם כשהוא עושה מצוות יהיה לו יותר קל להבחין בין האמת לשקר.

האם ישנן עצות מעשיות שיכולות לעזור לאדם לדבוק במידת הטהרה? הרמח"ל נותן עצה, מבוא לתורת החסידות: ההכנה למצווה.

מצווה היא דבר מעשי. אם המעשה שולט במצווה, אל תתפלא שהמחשבות מעורבות. אם כל האנרגיה מושקעת במעשה, זה שואב את תשומת הלב. בגלל שעולם המצוות הוא מאוד מעשי, אנחנו עלולים להחמיץ את סדר וטהרת המחשבה.

לכן, הדרך היא לעכב קצת את העולם המעשי. אדם צריך להקדים מחשבה למצווה, לאפשר לעצמו לסדר את המחשבות באופן שהמצווה לא תהיה רק התרחשות מעשית אלא גם מחשבתית.

עולם המחשבות הוא הרבה יותר איטי בסדר שלו מאשר עולם המעשה. כשרוצים לחשוב על משהו צריך קצת זמן, ואילו מעשים פשוט עושים. המחשבה היא מורכבת ואיטית יותר.

עבודת הטהרה היא להתחיל לחבר בין עולם המעשה לעולם המחשבה. זה מגיע לשיאו במידת החסידות, לדעת שחלק בלתי נפרד מעבודת ה' זו ההכנה שלפני המצווה.

ככל שאדם משקיע במחשבה שלפני, יותר קל לו להשליך את הקניות החיצוניות. הן בדרך כלל נובעות מחוסר השקעה: איפה שאין השקעה חיובית, שם צומחים קוצים.

הדרך העיקרית, מעבר להתמודדות, היא החיוביות - תגביר הכנות חיוביות! מה אני הולך לעשות עכשיו, לשם מה.

החידוד של זה מקבע בלב את הכוונה האמיתית. עיקר הטהרה זו ההתמודדות שבלב.

לכן, החסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם תפילתם, כדי לסדר את המחשבות. בתפילה זה ודאי נכון, כי תפילה היא עבודה מחשבתית, אז ודאי יש ערך גדול לסידור הלב לפני - אלא שמהתפילה אפשר ללמוד לעוד עניינים, שגם שם יש מקום לכוון את הלב. זו עבודה מחשבתית: לדחות מחשבות זרות ולמלא את הלב ביראה.

זה לא דבר שנמדד בזמן, אין הוראה ברורה איך ומה עושים. זה מאוד אישי ומשתנה, זו שאלה של איכות. ריכוז המחשבה משפיע על כל מה שאנחנו עושים, ממלא אותנו בתוכן חיובי. כשממלאים את הלב בתוכן חיובי, מיד קל לשים לב מה התוכן שמרומם וממלא ומה מחשבה קטנונית ואינטרסנטית. קל להבחין בין אור לחושך כשיש יותר אור.

אפילו במצוות קטנות, במצוות שבין אדם לחברו, יש מקום למחשבה. בבין אדם למקום יש רווחים מאוד גדולים מזה.

בבין אדם לחברו האינטרס החברתי לפעמים כובש את הלב, אדם לא מרגיש שהוא עשה מצווה אלא עסקה.

לפני הרבה שנים, כשהייתי בישיבה, הגיע בחור חדש מהצבא שרצה לראות מהי ישיבה. אחרי שבועיים הוא אמר לי שהוא הבין את הקטע: כולם פה אנשים נחמדים ואדיבים, הוא אמר שהוא קרא על זה בספר. הוא הביא לי ספר שנקרא "כיצד תרכוש ידידים והשפעה". הספר אומר שאם אתה רוצה להיות אדם שיש לו הרבה חברים - אם אתה רוצה להשיג את מה שאתה רוצה - אז תהיה נחמד לאנשים, ותן ונחמד. הספר הזה כותב ששווה לאדם להיות מאוד מתוקן בבין אדם לחברו כי מרוויחים מזה המון... המחשבה שלפני חשובה מאוד, היא מגדירה ומנסחת מה קורה פה! באירוע חברתי, עזרה לזולת (לא תמיד יש זמן להתכוון אליה), יש משמעות גדולה מאוד להגדרה מה האדם עומד לעשות. הוא לא רק עושה מעשה, זה ממלא אותו מבפנים. (יש מחלוקת באחרונים במקרה שאדם עשה מצווה של באל"ח, האם צריך לכוון לשם מצווה או לא. החפץ חיים מחמיר בזה, אבל אחרים סוברים שה' רוצה שתהיה אדם טוב, רחמן, ולכן לא צריך לכוון. אפשר להחשיב מצווה מתוך אמון שהדבר טוב כטוהרה).

ברגע שיש מחשבה טובה, למחשבה הרעה אין מקום להיכנס.

לפני כמה זמן מישהו ביקש ממני טובה מורכבת בענייני ממונות. הרגשתי שאני חייב לעצמי לקרוא בשם להתרחשות הזו, מה זה הדבר הזה. כשאתה מגדירה הגדרה, מגדיר את המעשה כמצווה, הראש שלך מתמלא בהגדרה. אתה מרגיש משהו מרומם. זו פעולה בנקאית, אבל אתה מרגיש רגשות מרוממים. סך הכל עשית פעולה כספית, אבל בלב אתה יכול להרגיש משהו עליון. ממילא, יותר קל לא לאבד את הרוממות בגלל המחשבות הקטנות. גם בבין אדם למקום, אנחנו לפעמים עושים מצווה ופתאום מתגנבת לה מחשבה על כבוד וכד'. כמעט תמיד, זה בגלל שרצנו אל המעשה - שהוא חיובי - בלי לרומם את דעתנו ואחר כך לעשות. יכול להיות שזה קצת מעכב. אבל הירושלמי אומר שהחסידיים האלו, למרות שהפסידו זמן, תורתם מתברכת. האיכות של המחשבה בסוף יוצרת איכות בהרבה דברים. ככל שהאיכות של המחשבה עולה, נוצרת רמת איכות כוללת. זה הנושא שלנו, יצירת איכות.

מפסידי המידה של הטהרה הם אלו שלא מתבוננים, אלא ניגשים כלאחר יד למצוות. שלא מתבוננים על הרע ועל הטוב, שלא מזהים את פחיתות השקר והתענוגים, ואת ההכנה לעבודה. שני הצדדים האלו, של העדר ההכנה וההתבוננות בערך החיובי, גורמים לאדם לנאף בלי לשים לב! מה ניאוף? חשבונות זרים זה ניאוף? כן, אומר הרמח"ל! "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים". הנה, מחשבה חיצונית נקראת זנות הלב. יכול להיות שלא עשית שום עבירה, אפילו עשית מעשה מצווה, אבל בלב עברת על ניאוף.

ננסה לתת דוגמה: אם תלך ברחוב ומולך יעבור איש ציבור, יגש אליך באופן אקראי ויחבק אותך, יגיד לך שלום ובהצלחה ויתן לך פרח, אתה תרגיש מאוד טוב. אבל כשהוא יגיד לך להסתכל למצלמה ותשים לב שהכל מצולם, שזה חלק מתשדיר בחירות שכל כולו עסוק בו - באותו רגע אתה מרגיש תחושת בגידה. הוא לא עשה מעשה רע, לא פגע בך, להפך! הוא נתן לך. אבל אתה מרגיש בגידה של ממש. למה? זה נקרא ניאוף. הוא בא ויצר לך רגשות ותחושות, סימפטיה, אבל בעצם זה הכל בגידה אחת גדולה. הלב שלנו מאוד זועם, הוא מתקומם. זו תחושה של זנות, במובן שיש פה ניסיון לפתות, להציג מצג שוא של אהבה - אבל זה כלום! אין פה רגשות ואין פה אהבה, הכל מסחר. זו בגידה.

כשהלב פונה אל הדמיונות הכוזבים - זה סוג של ניאוף. אתה לא באמת אוהב את הקב"ה, אתה רוצה להצטלם! אתה אוהב את המצלמה, את הכבוד שנותנים לך. את מי אתה מרמה? את ריבוננו של עולם? כל זה בגלל מיעוט הכנה, קלות דעת. זה מסריח, דוחה, מגעיל. האדם הזה ניצל את תום ליבי ויצר לי מצג שוא, והכל לא היה ולא נברא!

לכן, כמה חמורה חשיבות הקריאה בשם, קריאת האמת. מה יש פה בעצם? מה הנושא?

מצד אחד זו מדרגה מאוד גבוהה, מאוד קשה להשתלט על המחשבות. מצד שני, אנחנו מאוד מזדהים עם זה מבחינה מוסרית, זה מדבר אלינו.
אם האידיאל הוא ערך מצד עצמו, אפשר להיפטר מערכי המשנה. לתת לאידיאל רווחי משנה זה לתת לו קביום. אנחנו רוצים לתת לו לעמוד בעצמו, בלי רווחי משנה.
זו מידה שהמוסר שבתוכנו דורש, זו תביעה מוסרית לעבוד על הטהרה.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.